

EN FILANTROP MÅSTE HA LÅNGA ARMAR

– Ett undersökande arbete om att illustrera svåra ord

Kristin Westmar

Högskolan för Design och Konsthantverk, Göteborgs universitet

Göteborg, vårterminen 2010

Examensprojekt 15 hp, Konstnärligt Kandidatprogram i design 180 hp

Abstract

A philanthropist needs long arms

- An investigation on how to illustrate difficult words

The feeling of not understanding all the words that I read made me initiate the project of investigating the capacity of drawn images to increase the understanding of difficult words. I've been working with my own personal understanding and skills in illustration.

My aim was to reflect on the function, composition and manner of my illustrations. I wanted the images to be clear enough to explain and function as a help for memorizing the words but also open enough to give them a new dimension. One of my conclusions is that my way of changing the original shape of a body in my drawings, by giving it new functions such as longer arms, helps me to explain the words clearer and deeper. The other conclusions are that in order to illustrate the words I need to make them more concrete and to communicate a feeling in the images I need to have the feeling inside of me when I draw.

Keywords: illustration, word book, "difficult words", understanding, memory, explanation, posters

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract	2
1 INLEDNING	4
1.1 Mål	4
1.2 Syfte	4
1.3 Bakgrund	4
1.4 Frågeställningar	4
1.5 Avgränsningar	5
2 GENOMFÖRANDE	5
2.1 Att hitta orden och arbeta fram bilderna	5
2.1.1 Materiell metod	7
2.1.2 Att hitta sätt att teckna känslor	7
2.1.3 Orden jag valt	7
2.1.4 Format	7
2.1.5 Liknande böcker	8
2.2 Analys av bilderna	8
2.2.1 Bibliofil	8
2.2.2 Defaitism	8
2.2.3 Dystopi	9
2.2.4 Epicentrum	10
2.2.5 Nihilism	10
2.2.6 Filantrop	10
2.2.7 Hegemoni	10
2.2.8 Kakofoni	17
2.2.9 Patriarkat	17
2.2.10 Platonisk	17
2.2.11 Teknokrat	17
2.2.12 Antropologi	18
3 RESULTAT OCH SLUTSATSER	18
3.1 Resultat	18
3.1.1 Manér	18
3.1.2 Realism och surrealism	18
3.1.3 Bredd och tydlighet	19
3.1.4 Ordens karaktärer	19
3.1.5 Bildens karaktär	20
3.1.6 Jämfört med bildlexikon	20
3.1.7 Bildernas funktion	20
3.2 Slutsatser	20
3.3 Reflektion över arbetsprocessen	21
3.4 Reflektion om hållbarhet	22
3.5 Framtiden	22
4 KÄLLFÖRTECKNING	23

1 INLEDNING

1.1 Mål

Mitt projekt har gått ut på att illustrera ord som jag anser vara svåra att komma ihåg och förstå. Målet under projektet var att illustrera ett antal ord, reflektera över resultatet och välja ut de som fyller mina syften. Det långsiktiga målet är att göra en ordbok med svåra ord. I detta projekt har målet varit en undersökning i bildens möjligheter att säga vad ord inte kan. Det har också varit ett utforskande kring mitt eget bildspråk.

1.2 Syfte

Syftet med projektet har varit personligt för att själv förstå och minnas svåra ord, men också riktat till en målgrupp som inte behärskar dessa svåra ord eller som bara är intresserade av att fördjupa sig, vilket kan vara både vuxna, barn och folk som läser i allmänhet. Bilderna skulle kunna fungera som komplement till vanliga ordboksförklaringar. Ibland är det svårt att förstå de korta formuleringarna. Och det kan vara bra att ha en bild att hänga upp minnet på. Det är långt ifrån alla som får med sig ett rikt ordförråd hemifrån under uppväxten. Därför är detta också ett projekt som syftar till upplysning och ett sätt att skapa intresse kring ord. Förhoppningsvis kommer det bli lättare att förstå och komma ihåg orden efter att ha sett dem i bild.

Arbetet har också syftat till att utveckla min förmåga att illustrera på ett sätt som både jag och en betraktare kan ta till sig. Jag har reflekterat över mitt manér och funderat på vad det är som gör mina bilder till mina. Tanken var att om jag hittar ett uttryck som fungerar för min egen förståelse av orden så går det hand i hand med en betraktares möjlighet att förstå dem.

1.3 Bakgrund

Bakgrunden till mitt projekt är min vilja att förstå, förklara och illustrera. Orden jag har arbetat med är sådana som jag alltid måste slå upp om och om igen för att jag aldrig lyckas lära mig dem. Kanske är det så att jag aldrig riktigt förstår dem. Jag tyckte att det verkade spännande att se om bilden har förmågan att hjälpa till med denna förståelse.

Vid de första tankarna på mitt examensprojekt såg jag en barnbok framför mig, men började dels fundera på om jag ville rikta mig till en vuxen publik istället, och dels om jag kanske skulle försöka fokusera så lite som möjligt på text. Detta ledde mig bort från sagovärlden, där en stor del av min tid skulle ägnats åt att formulera en historia. Fokus har nu helt lagts på illustration och komposition. De ord jag har illustrerat kommer till mig automatiskt så fort jag läser en lite svårare text.

Jag tycker att det är en viktig fråga i vårt så kallade demokratiska samhälle att alla kan förstå orden som förekommer i en vanlig dagstidning. För de ord jag valt gör just det. Jag har inte fått dessa ord med mig automatiskt under min uppväxt, de har aldrig satt sig. Jag föreställer mig att så kan vara fallet för många, framför allt för de som inte kommer från akademikerhem. Jag hoppas att jag kan väcka ett intresse för ord. En förståelse för djupet i dem. Jag är också intresserad av tolkningar av ord och användningen av dem. Det som inte står i ordboken. Ibland har ord fått andra användningsområden än vad som står i ordböckerna.

1.4 Frågeställningar

Mina ursprungliga frågeställningar var *Hur kan jag förklara svåra ord i bild?* och *Hur förmedlar jag en känsla av ordet?* Jag har behållit dessa genom projektet. Men gör här ett tillägg med frågan *Hur påverkar denna undersökning mitt eget bildspråk?* för att göra det klarare vad jag faktiskt fokuserat på.

1.5 Avgränsningar

Fokus skulle ligga helt på illustrationerna i mitt projekt. Jag skulle alltså inte binda någon bok eller tänka så mycket på just bokformatet. Det fanns ingen ambition att ha en bok färdig när examensprojektet avslutades utan projektet skulle kunna utvecklas vidare efteråt. Istället har jag försökt hitta ett sätt att visa bilderna så tydligt som möjligt.

Under mitt examensarbete har jag främst hämtat ord från Svenska Dagbladets och Dagens Nyheters kulturdelar. Detta för att avgränsa och knyta an till min tanke om att en vanlig dagstidning ska kunna läsas och förstås av alla.

Tanken har inte varit att förklara exakt vad som står i en ordbok. Utan snarare att ge en annan dimension till ordet, som kan göra att man lättare kommer ihåg och förstår det.

2 GENOMFÖRANDE

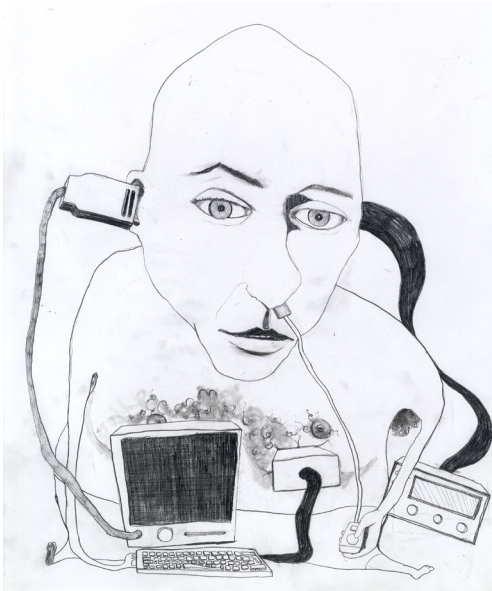
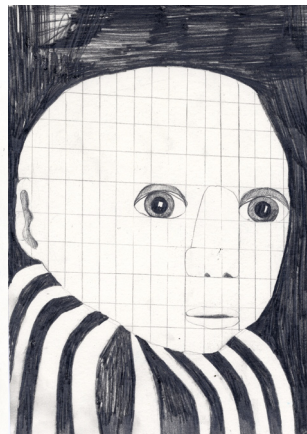
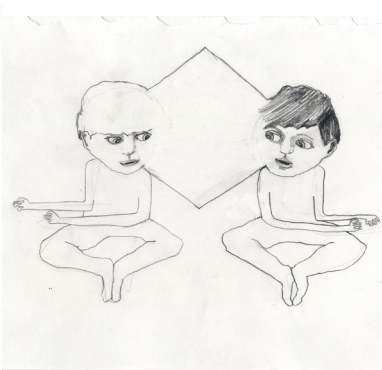
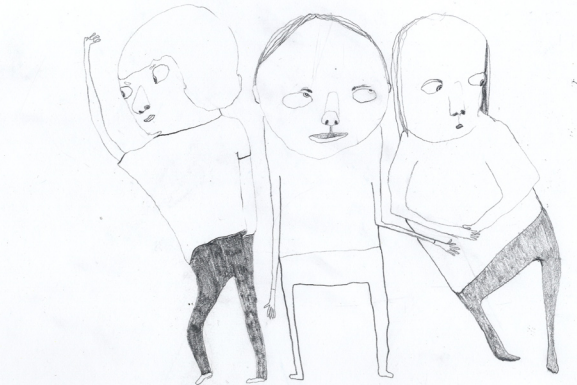
2.1 Att hitta orden och arbeta fram bilderna

Jag började med att leta efter ord i ovanstående tidningar. När jag hade samlat på mig ett antal, slagit i ordböcker och funderat över deras betydelser började jag skissa på dem. Det var inte så lätt i början. Det var många ord som kändes alldeles för abstrakta. Och som jag inte heller helt förstod. Under arbetets gång har det blivit lättare och lättare. Bland annat för att jag hittat ett manér som jag tycker fungerar.

Från början utgick jag från min personliga bild av orden för att få in mycket känsla i illustrationerna. Sedan har jag utvärderat om det fungerade genom att studera ordens betydelser närmare. Vissa tog jag bort på grund av missförstånd från min sida om vad de faktiskt betyder. Detta oftast genom feltolkning av ordböckernas kortfattade beskrivningar. Sedan har jag i något fall hittat ett nytt ord som bilden kan illustrera. I det fallet blir det en annan ordning på arbetet men med ett resultat som ändå är tillfredsställande.

Vissa illustrationer har jag arbetat med genom att göra flera olika versioner för att undersöka uttrycket. Andra har varit mer självklara från början. Ytterligare en variant har varit att jag omarbetat en och samma illustration flera gånger. Då det handlat om till synes små justeringar såsom färgbyte, komposition eller riktning på blickar. Detta har i samtliga fall gett stort resultat för bildens uttryck.

Jag har arbetat i flera faser parallellt. Medan jag jobbat färdigt med en bild har jag börjat på nästa och då befunnit mig i skissfasen för den. Dessutom har jag varit i analysfasen för en tredje och så vidare. Sedan några bilder blivit klara har jag gått in och arbetat om de första igen. Detta sätt har varit fungerande, stimulerande och förmodligen nödvändigt, eftersom jag kommit fram till nya saker hela tiden som jag då velat testa på de äldre bilderna.

(exempel på tidiga skisser)

2.1.1 Materiell metod

Metoden rent materiellt har varit att skissa med blyerts, akvarell och en del tusch. Därefter har jag tagit in bilderna i datorn och jobbat vidare med komposition, färg och storlek. Varefter jag testat att skriva ut dem i olika format och på olika papper.

2.1.2 Att hitta sätt att teckna känslor

Jag har parallellt med de svåra orden arbetat med att illustrera känslan för dagen. I dessa bilder försökte jag förklara hur jag kände mig med hjälp av personer med olika uttryck och kroppshållning. Hur man ser ut när man har en känsla. Dessa bilder hjälpte mig att komma framåt i processen av att illustrera de svåra orden som blev blandningar av känslor, relationer och mer konkreta föremål.

(Exempel på känslporträtt)

2.1.3 Orden jag valt

Orden jag valde att arbeta vidare med ända till färdiga illustrationer är bibliofil, defaitism, dystopi, epicentrum, nihilism, filantrop, hegemoni, kakofoni, patriarkat, platonisk, teknokrat och antropologi. Det var dessa bilder som jag tyckte överensstämde bäst med orden.

2.1.4 Format

Det kändes viktigt att presentera arbetet på ett sätt som gör att bilderna kommer till sin rätt och som ger en föreställning om vad som är tanken bakom.

Jag ville ge en antydning om ordbokskänslan, men tyckte inte att det var viktigt att den hade formen av en bok i det här stadiet eftersom mitt största fokus har varit problematiken kring hur man illustrerar svåra ord. Jag tycker att affischformatet fungerar bättre än bokformatet i detta stadiet. Bilderna behöver få det utrymme som de kräver. Om det i framtiden ändå ska bli en ordbok kommer jag att kunna använda min kunskap i illustration och göra nya bilder som passar in i ett litet format med sidbrytning i mitten till exempel.

En sak som kändes viktig att få med var att orden rent typografiskt skulle beskriva att det handlar om definitioner av ord. Detta löste jag genom att ge orden en form liknande den som används i SAOL (2006).

2.1.5 Liknande böcker

Under projektets gång har jag letat efter redan existerande böcker inom mitt område. Det finns en hel del bildlexikon, inte minst för barn, som i huvudsak förklarar substantiv. Det finns anatomiska ordböcker och många barnböcker med förklaringar om saker i hemmet eller olika yrken osv. Det som verkar saknas är bildordböcker som behandlar känslor och komplicerade betydelser. Jag har inte heller sett någon bok som behandlar mer komplexa ord.

Svenska Duden bildlexikon innehåller 25 000 illustrerade ord. Alla konkreta substantiv ritade med noggrannhet och med de rätta proportionerna. (Bergman, Adlerberth & Selander 1966)

2.2 Analys av bilderna

Nedan följer analys och reflektioner kring hur jag har tolkat de ord jag valt ut och vad mina bilder säger. Jag har valt att presentera orden vart och ett för sig med en mening till varje ord som sätter det i ett sammanhang. På sidan 11-16 visar jag alla färdiga affischer i samma ordning som analyserna är presenterade.

2.2.1 Bibliofil

”Wilde använde böckerna som arbetsredskap, antecknade flitigt och strök under.

Ibland – till många bibliofilers fasa – skar han ut sidor ur dyrbara volymer bara för att få ner dem i fickan.” (Petri 2009)

Ett av de första orden jag tecknade var bibliofil. Det kändes som ett svårt ord i den mening att det var nytt för mig. Möjligen går det att räkna ut endast av ordet självt vad det betyder. Detta kanske också gjorde att det var ganska lätt och kändes självklart hur jag skulle illustrera det. Bilden har följt mig genom hela projektet.

Den representerar mitt manér på flera sätt. Figuren har ett uttrycksfullt och överdimensionerat huvud. Armarna är anpassade efter det som de ska omfamna snarare än sin kropp. Den sitter ned för att kompositionen ska bli mer balanserad.

Vad beträffar tolkningen av bilden i samband med ordet finns det ett kärleksfullt uttryck som är tydligt både i ansikte och kroppsspråk. Föremålet för kärleken framkommer även det utan större tvekan. Detta är en av mina tydligare bilder. Med min personliga prägel men som ändå, eller kanske just därför, är tillgänglig för en annan betraktare.

2.2.2 Defaitism

”Efter 60-talets defaitism och teknikfientlighet har sf med allt större eftertryck utvecklats i riktning mot en ny och fruktbar syntes av tilltro till människan och realism i synen på vetenskap och teknik.” (Holmberg 1980)

En annan av de tidigare bilderna var defaitism. Detta ord kan tolkas som en ren känsla som kan uttryckas endast genom kroppens hållning och ansiktets uttryck. Dessa behöver inte ställas i relation till något annat för att bli tydliga. Här finns färgvalet i bakgrunden med som en faktor i stämningsskapandet.

Hållningen på kroppen är hängig och passiv, vilket förstärker ordets betydelse. Minspelet är deprimerat och utan framtidstro. Händerna är små och har ingen möjlighet att utföra någonting tycks det. En djup suck präglar hela bilden.

Som minnesbild tänker jag att denna bild skulle kunna fungera bra. Om jag i en text läser om samhällets defaitism och får upp den här bilden från min minnesbank är det ingen tvekan om vad som har hänt med samhället. Ordet kan användas både för att beskriva en person och ett fenomen.

2.2.3 Dystopi

”Samtidigt växer sig rättkolonierna i kulvertarna under city allt större och glupskare i Jersilds dystopi.” (Dahlman. 2009)

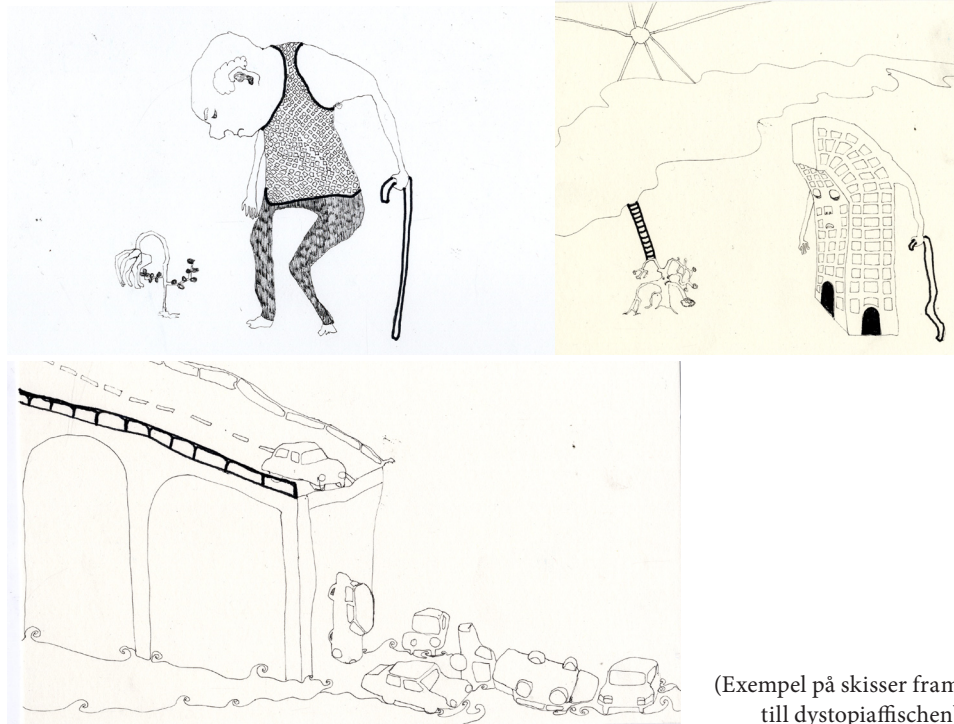
Ordet dystopi har haft en krokig och komplicerad process. Jag började tidigt med en bild av grå hus som min bild av dystopi. Men lyckades inte riktigt förmedla en känsla i bilden. Ordet handlar inte bara om ett faktiskt fenomen av fler och fler grå höghus i samhället som ett exempel på dystopi. Utan det finns något i karaktären av ordet som behöver förklaras närmre.

Jag började experimentera med olika föremål och figurer. Ett tag var jag inne på en böjd och dyster figur tillsammans med en lika böjd och dyster växt. Men kände snarare att den beskrev någon form av förgänglighet och åldrande. Dessutom kändes det viktigt att på något sätt förmedla känslan av att det handlar om en framtidsvision.

Som följd av den tanken jobbade jag därefter med former av förestående olyckor som till exempel bilar körades ned för en trasig bro som nedanför bildar ett hav av skrot. Detta kändes dock långsökt.

Till slut gick jag tillbaka till husen igen. Det var ändå något med dem som jag direkt kopplade med dystopin. Mycket möjligt kom min föreställning från diverse framtidsskildringar som jag sett i olika filmer och böcker. Men vad jag nu försökte göra var att förstärka drivet in i bilden för att poängtera framtiden och även att mörka ner bilden och göra husen än mer dystra.

I detta ord blir det tydligt hur viktigt det är att jag tar med min personliga tolkning och känsla för ordet. Oftast är det första jag kommer på det som talar mest om känslan, sedan kan bilden ändå behöva bearbetas om och om igen för att nå den exakthet med vilken man kan uttrycka något så att andra kan uppfatta det.

(Exempel på skisser fram till dystopiaffischen)

2.2.4 Epicentrum

”Såväl Joan Didion som Tom Wolfe reste till hippierörelsens epicentrum för att dokumentera den framväxande ungdomskulturen, om än med helt olika utgångspunkter.” (Åberg 2010)

En annan bild som också innehåller hus är epicentrum. Detta är ett ord med en dubbel betydelse. Den huvudsakliga är mittpunkten av en jordbävning och har av mig illustrerats genom sprickor som sträcker sig ut från en medelpunkt. Veldig konkret alltså. För att förstärka känslan av ett centrum har husen fått bilda en cirkel om medelpunkten.

Husen finns inte endast med på grund av detta utan även som en antydning om den alternativa betydelsen av ordet. Nämligen den om händelsernas centrum. Det vill säga husen bildar ett torg och ett torg är ofta samlingspunkten för diverse folkliga sammankomster, såsom demonstrationer eller upplopp. Detta centrum kan också kallas epicentrum.

2.2.5 Nihilism

”Trots ett inledande citat om att kriget fungerar som en drog är det svårt att få ihop hans kicksökande nihilism med familjelivet som väntar på honom där hemma.” (Strage 2009)

Den tredje bilden som bygger på en form av hussymbolik är nihilism. Detta ord har jag haft många tolkningsproblem med och har övervägt att inte ens ha med, på grund av att jag inte kunnat enas med mig själv och andra om dess betydelse. Jag tänker mig här att husen symboliserar någon form av värden. Till exempel samhällsvärden. Personen blickar bort från dem. På så sätt tycker jag att bilden är självklar.

Problemet kommer in när man börjar tolka bilden som religiös på grund av att blicken vänder sig upp mot himlen. Då kommer vi ifrån nihilismen som även kan förneka religiösa värden. Detta är dock en tolkningsfråga och jag tycker att bilden i sig utstrålar någon som vänder sig från något. Kontrasten mellan figuren och sättet husen är tecknade på förstärker också att det är dem den vänder sig ifrån snarare än att den vänder sig mot något i himlen.

2.2.6 Filantrop

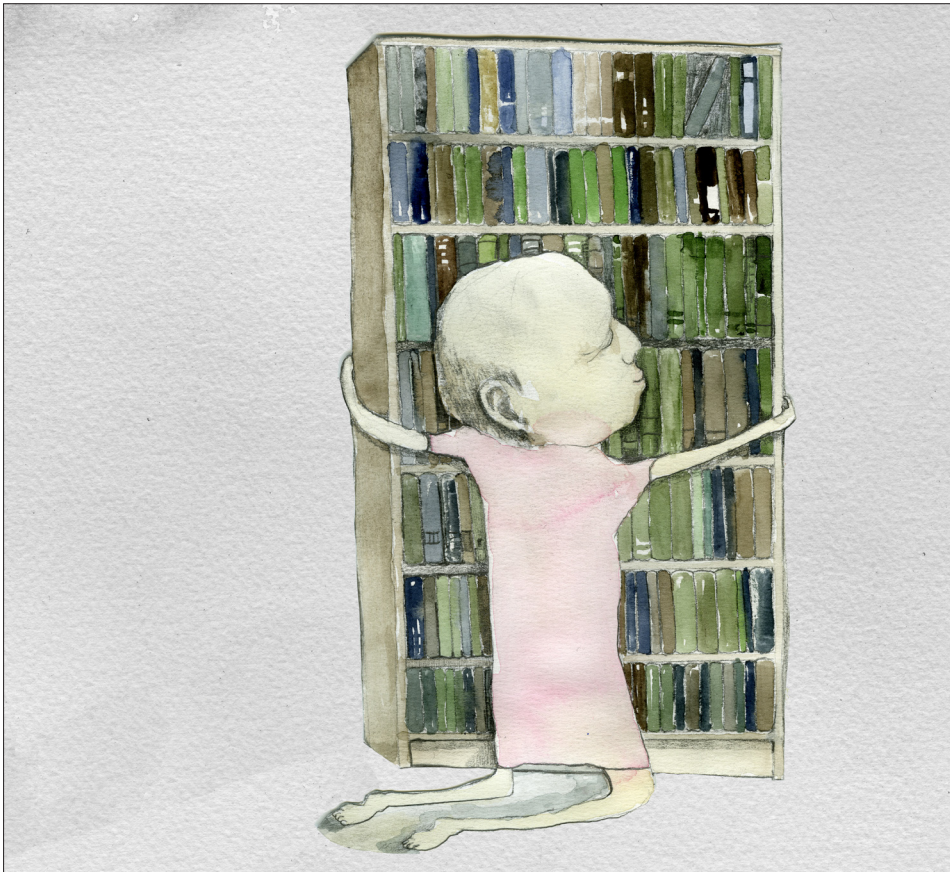
”Efter sju års idogt vinexperimenterande på Upplandsslätten tar sig år 1755 denne filantrop till huvudstaden för att där på egen bekostnad låta trycka sin svenskvinskrift.” (Nordli 2009)

Bilden som beskriver filantropi kan vid första anblick verka enbart vän och fin, beskrivande en vänlig själ som omfamnar alla. Tittar man lite närmre kan det hända att man får en känsla av att de tre omfamnade personerna är lite tveksamma och passiva. Det är dock öppet för var och en att avgöra och har kanske mest med ens egna föreställningar att göra. Personligen har jag en viss tveksam inställning till påtvingad vänlighet och jag antar att det är det som skiner igenom i bilden.

2.2.7 Hegemoni

”Så länge ett darwinistiskt präglat tävlingstänkande har hegemoni, uteblir fred och jämlikhet. OS uppfattas som ett spektakulärt evenemang med sina ceremonier liksom med nationella, kvasireligiösa och legala inslag.” (Lindroth 2004)

Ordet hegemoni tog lång tid att förstå och hitta det rätta sättet att illustrera. Resultatet är öppet för tolkning och inte så direkt som till exempel filantropi. De tre figurerna känner sig pressade eller obekväma av någonting ovanför dem. Det är lite osäkert vad detta något är. Min osäkerhet över vad det som finns ovanför är har fått mig att välja att göra det en aning abstrakt. Ofullständigt kan tyckas.

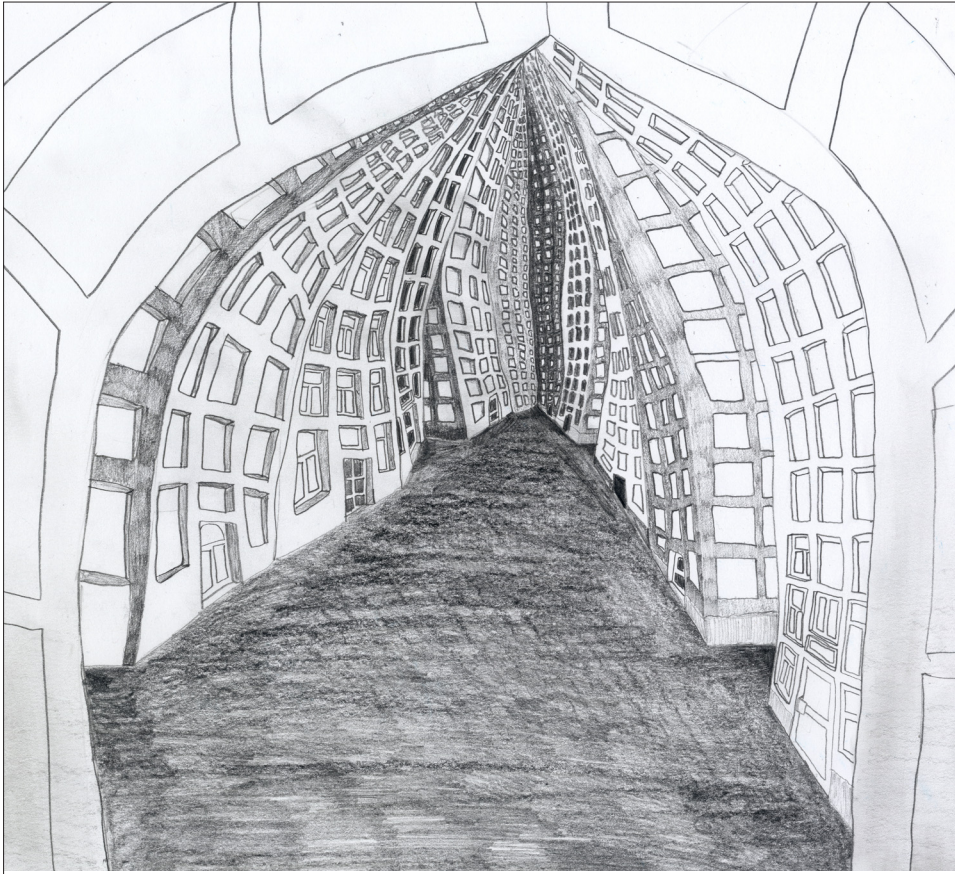

bibliofil [-i'] s. -en -er

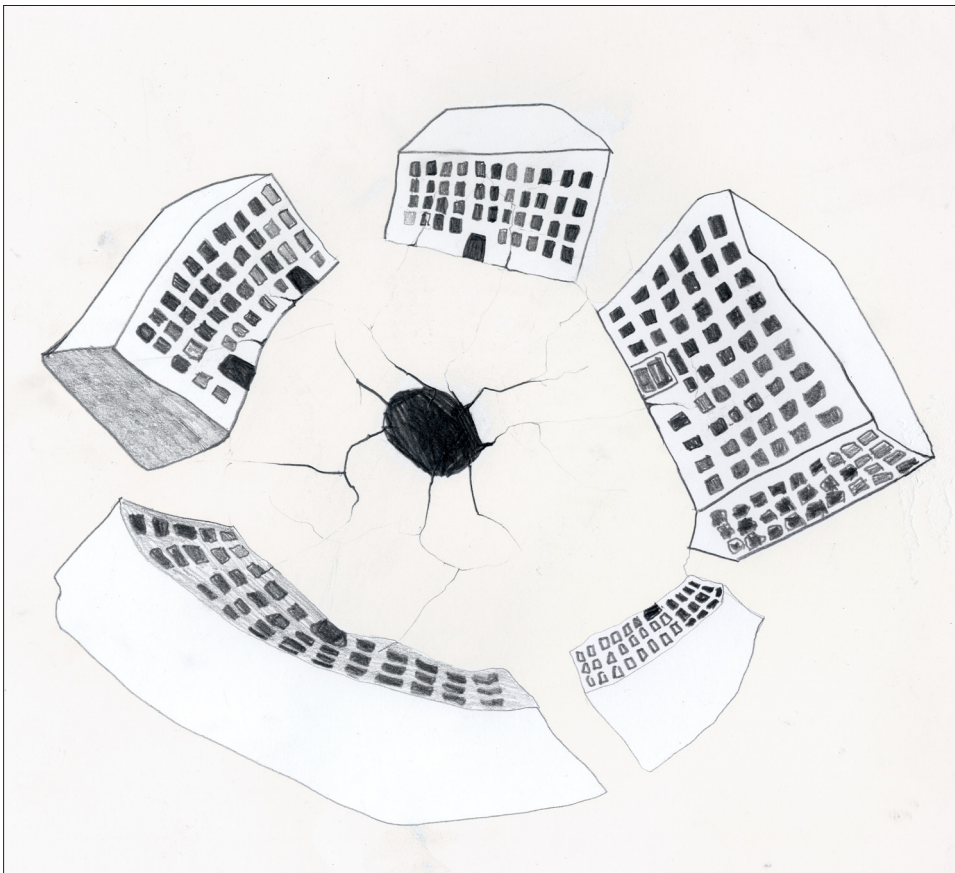

defaitism [-fätis'm] s. -en

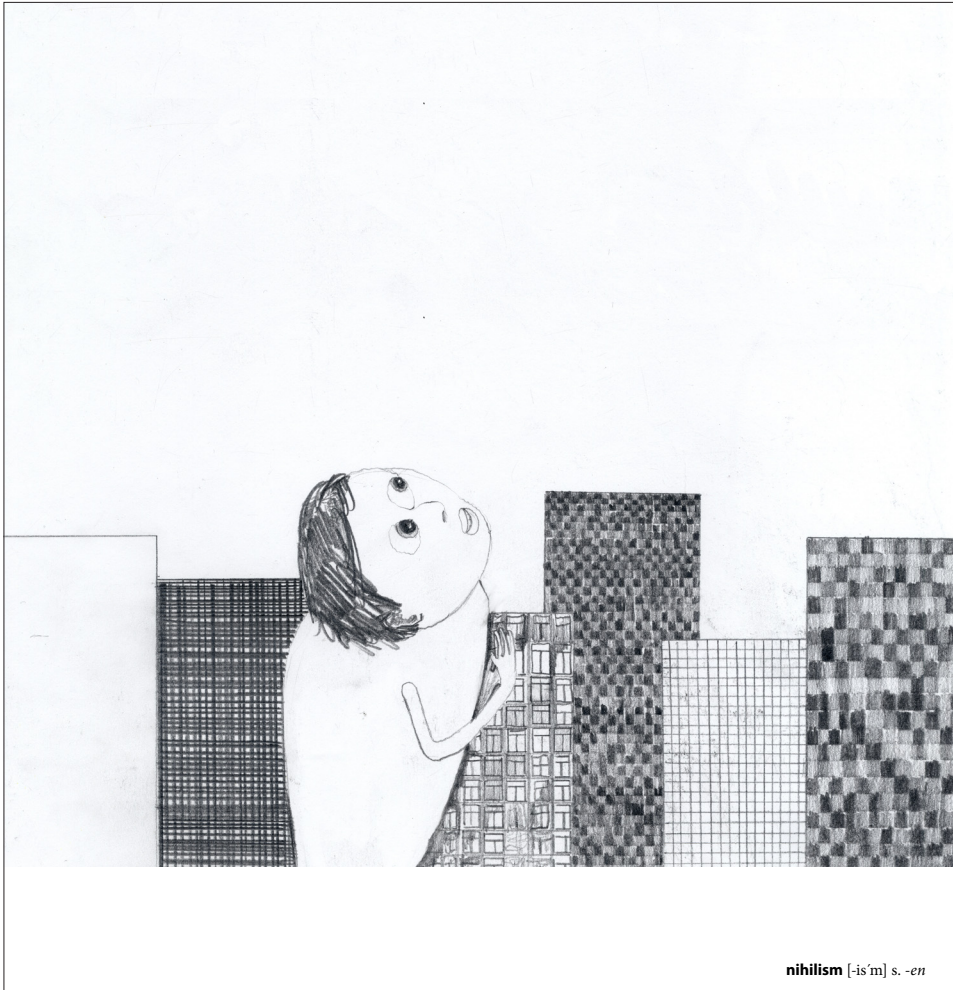

dystopi [-pi'] s. -n -er

epicentrum [-sen't-] s.; best.

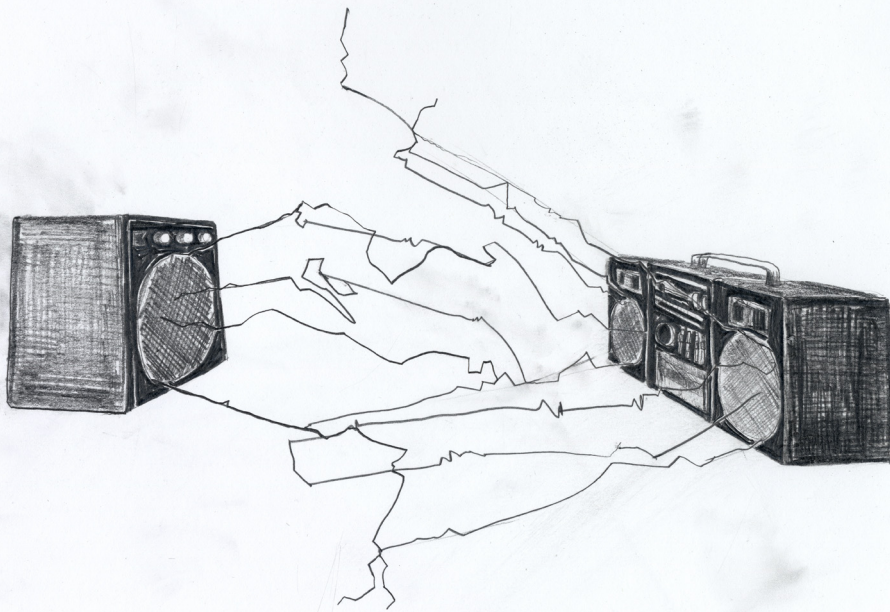
nihilism [-is'm] s. -en

filantrop [-â'p] s. -en -er

hegemoni [-ni] s. -n -er

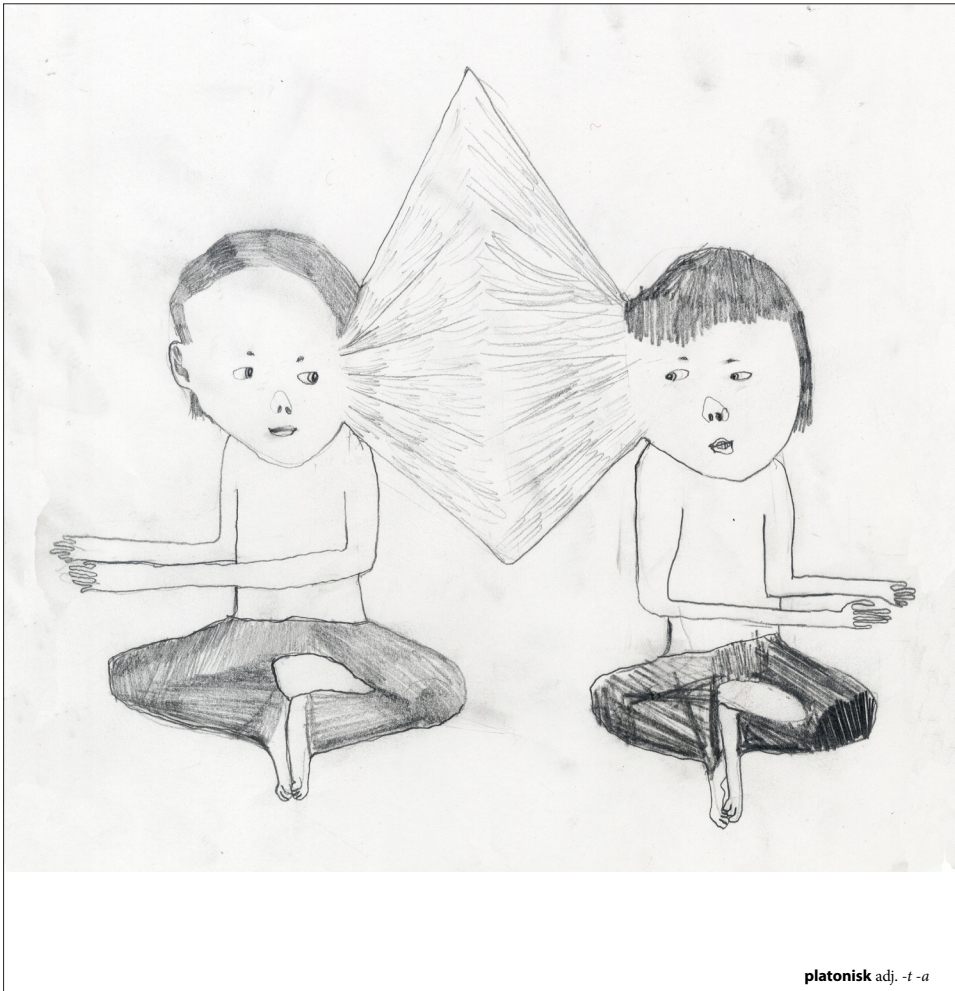

kakofoni [-ni] s. -n -er

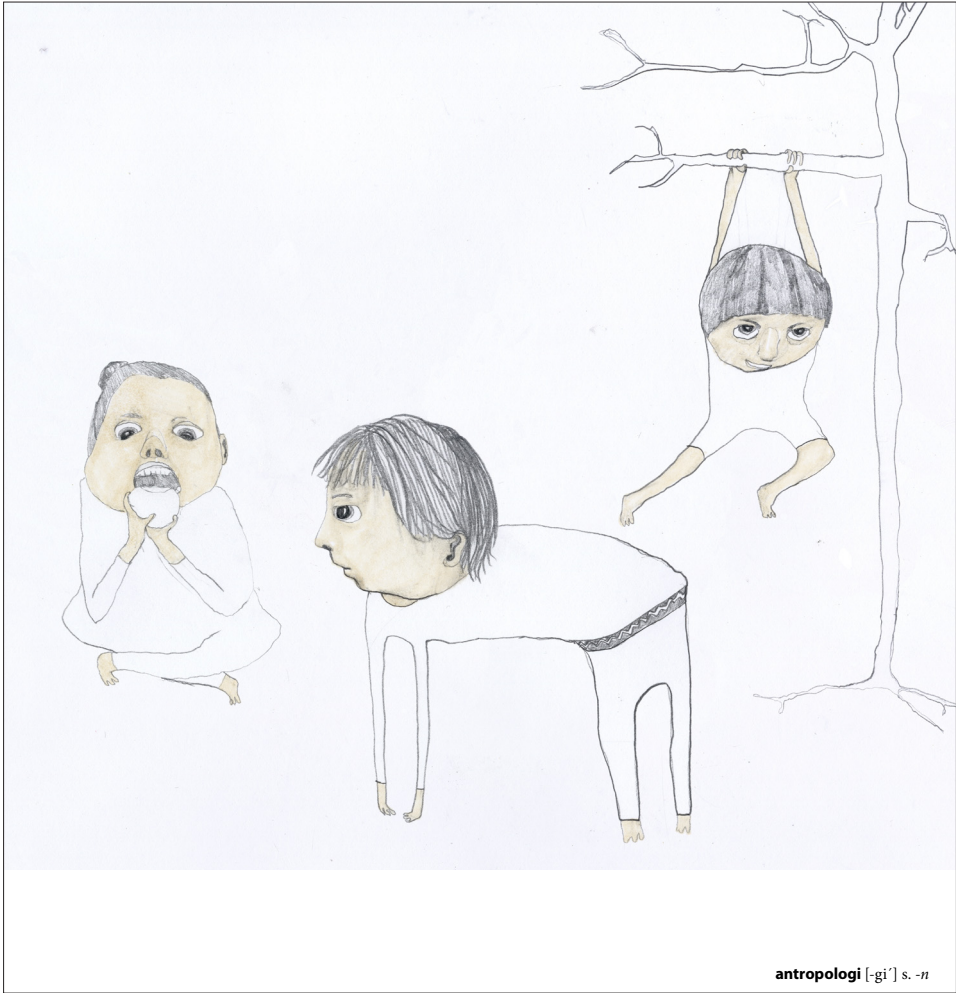

patriarkat [-a't] s. -et

platonisk adj. -t -a

antropologi [-gi'] s. -n

teknokrat [-a'i] s. -en -er

Eller så kan man reflektera över vad det egentligen är jag illustrerar. Gångse bild av ordet, min bild av ordet som den är för tillfället eller känslan av ordet. Genomgående har jag mest tecknat det som jag uppfattar orden som. Därför är det intressant hur jag i det här fallet låter min osäkerhet inför det skina igenom precis som mina subjektiva åsikter ibland skiner igenom i andra bilder. Men det som kommer ovanifrån är i alla fall någonting massivt och hotfullt. Det pressar personerna hårt och känns tungt. De har svårt att värja sig.

2.2.8 Kakofoni

”Den som tycker att LeWitt är för torr och sval kan alltså kompensera sig med Tal R:s visuella kakofoni, och vice versa.” (Madestrand 2009)

Kakofoni är ett ord som är ganska rakt i sin betydelse även om det kan användas i flera olika sammanhang. Illustrationen för det blev två saker som utstrålar ljud. Mötet däremellan blir krackelerat och hårt. De krockar och går i skarpa vågor. Detta med hjälp av uttrycksfulla linjer. Att förstå vad ordet betyder var här inte lika svårt som att komma ihåg det. Det vill säga det är snarare ordet i sig som är lite konstigt och ovanligt och därför svårt i mina ögon.

2.2.9 Patriarkat

”Ibland slår hon snett – med följder för såväl spiken hon vill sätta i patriarkatets kista som tummen hon har med tidsandan.” (Fioretos 2009)

Tillkomsten av illustrationen till patriarkat hade en omvänd ordning mot de flesta andra bilder. Jag började med att illustrera ett annat ord som jag sedan upptäckte inte alls betydde det som jag hade ritat. Då valde jag att fundera över om jag visste något annat svårt ord som kunde passa för bilden. För mig kändes patriarkat självklart. Tolkningen blir kanske genom den ordningen lite mer klar. Mer direkt än de andra bilderna. Man trycker ner kvinna med foten. Sen kan man diskutera blickar och tassar och komposition och finna fler saker som kan väcka nyfikenhet i bilden.

2.2.10 Platonisk

”– De är ett par, det måste finnas ett spel och en maktkamp mellan dem, en kamp om kontrollen. De är så intresserade av varandra, nog är det ett slags platonisk kärleksrelation, säger Alexander Mørk-Eidem.” (Skawonius 2009)

Det som jag har försökt göra i bilden om platonisk är att beskriva en kärlek som inte involverar erotisk fysisk kontakt. Detta har jag förstärkt genom personernas kroppsspråk. Händerna strävar från varandra men blickarna möts. De samtalar och har en strålning mellan sig som symboliserar deras kontakt som ligger på ett mer tankemässigt kommunikativt plan. För mig är det också någonting i personernas ickefysiska och meditativa sittställning, som förstärker att det pågår något på ett mentalt plan.

2.2.11 Teknokrat

”Demokratis ledstjärna utgörs just av föreställningen att resultatet blir bättre om folket styr sig självt än om det styrs av en teknokratisk elit.” (Roth 2004)

Teknokrat är en bild som jag gjort i många versioner med ganska stora skillnader dem emellan. Den bild som jag slutligen valde representerade bäst min bild av ordet och har en väldigt konkret tanke om tekniken som har flyttat in i hjärnan. Personen tänker tekniskt, logiskt eller tänker att teknik är det som gäller. Samtidigt finns det en antydning till värdering i bilden. Huvudet är tomt. Ögonhålorna stirrar tomma. Munnen och näsan är tomma. Personen ger ett lite obehagligt intryck. Möjligen är det en något negativ bild av teknokraten som

uppvisas. I betydelsen ett teknokratiskt samhälle får man se personen som en symbol för samhället.

2.2.12 Antropologi

”Liksom under kalla kriget mobiliserades vetenskapen och det är involveringen av antropologi och transkulturell psykologi i tortyrförhören som förklarar bilderna av de sexualiserade övergreppen i Abu Ghraib: för araber sägs offentlig nakenhet, cross-dressing och sexualitet vara behäftad med särskild skam.” (Gardell 2009)

Antropologi är en av de mer abstrakta bilderna som kräver en ganska villig betraktare. En som tänker några varv extra. Jag ville med den förmedla en lite ironisk känsla. Något som känns lite tveksamt. Figurerna skulle ha en djurisk känsla över sig och detta har jag fått fram genom dels kroppshållning och dels vad de gör. Med så lite störande rekvisita som möjligt. För att inte vara för precis och begränsande. En figur står på alla fyra. En annan blir betraktad mitt i ett bett på ett äpple. Den tredje klänger i ett träd. Är det en apa eller människa? Själva betraktaren av bilden är antropologen. De på bilden är betraktade.

3 RESULTAT OCH SLUTSATSER

3.1 Resultat

Mitt projekt har resulterat i tolv affischer som illustrerar ett svårt ord vardera. Förutom dessa har jag producerat ett stort antal skisser och funderat kring mitt eget formspråk och blivit säkrare i det. Hela projektiden har också genererat en del andra uppdrag och idéer för illustration.

Jag har kommit en bra bit på vägen mot det slutliga målet som är en komplett ordbok. Även om den kanske blir ett livsprojekt som inte ens går att avsluta helt med tanke på mängden ord som existerar.

3.1.1 Manér

Karakteristiskt för det manér jag utvecklat under detta projekt är att jag låter figurer och föremål ta den form de behöver, både ur ett kompositionsmässigt perspektiv och beroende på vad de ska uttrycka. Till exempel kanske en person ska krama massor av människor och behöver extremt långa armar för det. Då får den det.

Ett annat exempel är att hus som ska innesluta något som är runt får böjda former för att förstärka cirkelformen.

Ur kompositionellt perspektiv kan det handla om att jag vill ha med hela kroppen på en figur men med det format jag arbetar med skulle det innebära att benen skulle ta upp halva sidan. Så istället för att skära av benen på hälften gör jag dem korta så att uttrycket som genomsyrar figuren även kan få genomsyra benens och fötternas position, ställning och känsla.

En annan sak som är slående i mitt bildspråk är de stora huvudena som personerna genomgående har. Ansiktet på en person uttrycker så mycket av en känsla att det behöver synas ordentligt. En kroppshållning är inte lika detaljerad och behöver därför inte vara lika stor.

3.1.2 Realism och surrealism

Jag har genom handledning blivit varse att mina figurer har en stark realism i sig samtidigt som de inte alls är korrekta. Realismen ligger i uttrycket och känslan mer än i själva anatomin. Mina människor behöver inte ha proportionerliga kroppar för att uttrycka en realistisk känsla.

Innan jag började med examensarbetet har jag konstaterat att jag jobbar mycket med surrealistiska uttryck. Jag använder mig ofta av automatskrift och motsvarande metod när det gäller tecknandet. Jag tecknar utan att tänka och värdera under tiden. Resultatet kan bli något som jag inte alls hade räknat med.

Nu har jag tagit ett steg ifrån den sortens oreflekterade surrealism och gör

istället en blandning som jag tycker fungerar bra för att illustrera svåra ord. Skillnaden ligger mest i att jag är mer medveten om vad jag gör redan innan jag gör det. I min realism vill jag inte vara begränsad av en kropps reella konstitution när jag egentligen kan göra den hur som helst. Det är svårt nog ändå att beskriva ett ord som till exempel antropologi.

Samtidigt som mina figurer har sina förvrängningar behöver de för den sakens skull inte betraktas som barnsliga. De har ett uttryck som jag tycker fungerar bra för både barn och vuxna. En anledning till att de känns riktade till vuxna är att personerna inte är barn. Men de kan även tilltala barn genom sina fantasifulle former.

3.1.3 Bredd och tydlighet

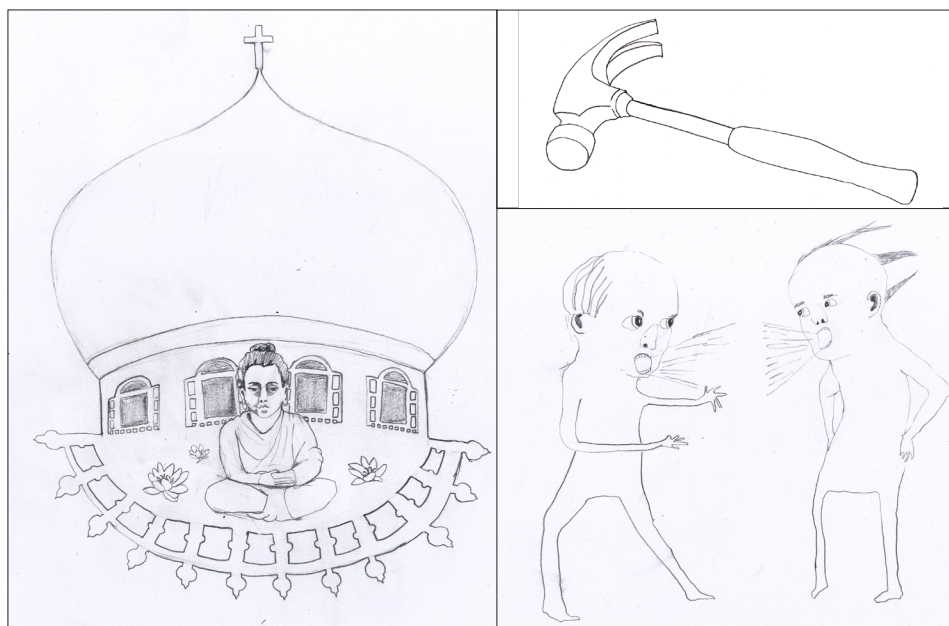
Jag har hela tiden brottats med svårigheten att vara tillräckligt öppen och samtidigt tillräckligt tydlig i illustrationerna. Orden har många gånger flera betydelser eller ämnesområden som de verkar i. Jag har fokuserat på min bildgestaltning och då valt ett fokus som jag känt varit viktigt för ordet. Detta istället för att försöka täcka alla betydelser av ett mångfasetterat ord. Jag upplever att om man förstår ett ord i ett sammanhang går det att tolka det i ett annat.

3.1.4 Ordens karaktärer

Medan jag illustrerade började jag fundera över ordens karaktärer i förhållande till hur lätta eller svåra de var att illustrera. Min tanke var att ord som är konkreta är lättare och abstrakta är svårare.

Ett exempel på ett abstrakt ord är eklektisk ”som är en blandning av olika idéer eller metoder” (Svenska ordboken 1997). Idéer är i detta fall svåra att göra bild av i och med att de inte är specificerade. Däremot kan jag såklart koka ner dem till specifika idéer och då hitta en form för dem. Det jag gör då är att göra ordet konkret för mig själv.

Ordet polemik däremot är mer konkret och har en lättare väg till att bli specifikt förklarad i bilder. Det är definierat som ett ”skarpt meningsutbyte” (Nationalencyklopedin 2010). Ett meningsutbyte konkretiserar jag direkt i huvudet och ger det konkreta mänskliga gestalter. Dessa gestalter får också tydliga uttryck rent känslomässigt med tanke på att meningsutbytet är skarpt. Det är dock inte så konkret att varje bild som skulle göras av ordet skulle bli lika, vilket kanske skulle bli resultatet om man tog ordet hammare och illustrerade det.

(exempel på eklektisk, hammare och polemik)

3.1.5 Bildens karaktär

Förutom ordens karaktärer finns det även olika sätt att illustrera. Ett sätt är att bokstavligt skildra ordet i bild så att man förstår vilket ord det är. Ett annat är ett mer symboliskt plan. Ett tredje är det mer känslomässiga.

Min bild av defaitism kan tyckas vara diffus i den mening att det inte går att avgöra exakt vilket ord den ska skildra. Den ligger på ett känslomässigt plan. Det jag får när jag tittar på bilden är en känsla av vad ordet har för riktning. Sen kan den känslan tillämpas i olika sammanhang.

Biliofilbilden däremot är ganska klockren och inte så öppet tolkningsbar. En direktöversättning av det är ”bokälskare” (SAOL 2006).

Epicentrum har två delar i sig. Själva jordbävningens centrum är ganska tydlig medan min idé om torget som händelsernas centrum är mer symbolisk och abstrakt.

Antropologi är lekfull och det kanske tar ett tag innan man förstår och tänker efter vad det är man ser. Lite otydlig, men ganska talande när den väl förstås.

Teknokratisk är på ett sätt bokstavlig, men vad gäller den faktiska betydelsen av ordet mer tolkningsbar på ett symboliskt plan. Personen har inte bokstavligt ett maskineri inne i huvudet som på bilden utan det är en symbol för hur den tänker.

3.1.6 Jämfört med bildlexikon

Skillnaden mellan mina illustrationer och de som finns i boken *Svenska Duden bildlexikon* tycker jag är att den endast har illustrationer till saker som är mycket tydliga och som inte går att tolka på flera sätt. Den försöker vara exakt och konkret, en form av proportionell realism. Människorna har riktiga proportioner och bilderna har råd att vara väldigt små och kan vara platssparande (Bergman, Adlerberth & Selander 1966).

Mina bilder har en större frihet i sin realism. Även de har krav på sig att kännas realistiska men eftersom orden är mer tolkningsbara får också bilderna större tolkningsutrymme. De kräver dessutom lite mer yta för att små nyanser ska kunna framträda tydligare.

3.1.7 Bildernas funktion

Bilderna väcker mer tankar om och diskussioner kring själva orden än vad de exakt förklarar dem. Jag har med flera vänner, efter att vi tittat på bilderna tillsammans, börjat definiera och diskutera betydelsen av orden och vad bilderna kommunicerar samt hur detta kan variera i olika sammanhang. Kanske är intresseväckandet en viktigare faktor än förklarandet av ordet? Och att de ger en bild av ordet som går att spara i sin egen minnesbank.

Jag har flera gånger letat i mitt minne efter bilden för att komma ihåg något av orden när jag velat använda det. Ibland har jag stött på något av orden i en text och då letat efter bilden för att komma ihåg vad ordet betyder eller vilken känsla det har.

Jag har upptäckt att det har stor betydelse med min egen förförståelse för ordet och resultatet i bilden. Om den är stor lyckas jag tillfredsställa fler av de som redan kan orden bra med mina bilder. De köper min bildförklaring helt enkelt. Är min förförståelse däremot dålig kan det hända att jag själv tycker att bilden beskriver det jag ville men en annan betraktare håller inte med.

Jag har upplevt att jag har haft lättare att förstå orden när jag har ritat dem. Denna pedagogiska möjlighet som själva tillverkningen av bilden har att hjälpa till med förståelsen av något jag har upptäckt under arbetets gång.

3.2 Slutsatser

Min första frågeställning *Hur kan jag förklara svåra ord i bild?* är öppen. Svaret ligger någonstans i själva genomförandet av projektet. Hur kokar jag ner ordet till en bild när det inte är bildligt från början? Jag måste först förtydliga min

definition av ordet. Ibland behöver jag hitta ett exempel på ordets användningsområde när det har flera sådana. Jag behöver ha en relation till ordet för att helt förstå det. Den relationen är lättast att få om jag har en egen upplevelse av ordets betydelse.

Andra frågeställningen *Hur kan jag förmedla en känsla av ordet?* är den som jag tycker är svårast att besvara. Den är svår för att den inte handlar om betydelsen utan känslan av ordet. För att kunna förmedla en känsla genom bilden till någon annan måste jag ha en egen känsla för ordet och utgå ifrån den. Med den i bakhuvudet sätter jag pennen på papperet och tecknar utan att tänka. Jag har en känsla i kroppen som jag sedan förmedlar via handen. Detta resulterar i att linjerna får olika karaktärer, kompositionen fördelas olika samt att ansikten får olika uttryck.

Tredje frågeställningen är *Hur påverkar denna undersökning mitt eget bildspråk?* Mitt sätt att illustrera har varit att använda mig av det som finns i kropparna och dra dem till sin spets för att förstärka ett uttryck. Min slutsats är att när jag inte behöver förhålla mig till en kropp så som den ser ut kan jag utöka dess uttryck och betydelser, bland annat genom att förlänga, förkrympa eller förändra formen på kroppsdelarna. Detta är ett manér som jag utvecklat och tydliggjort för mig själv under detta projekt.

Jag har haft ett par olika symboler i mina illustrationer. En är att hus beskriver och symboliserar något. Antingen sig själva eller någon form av samhälle eller konstruktion. Nästa symbol är människorna. Det kan tyckas självklart att de finns med i de flesta fall. Men i till exempel defaitism kunde lika gärna en abstrakt färgframställning uttryckt känslan. För mig är det dock nära att välja mänskliga representanter för de flesta fenomen. Inte minst för att jag anser att det är lätt att relatera till människor och deras uttryck.

Förutom de slutsatser jag dragit utifrån frågeställningarna har detta varit ett undersökande arbete då jag hittat fler spännande ingångar. Medan jag tecknat har jag börjat fundera på bilden som hjälpmedel inom pedagogiken. Denna fundering kom i och med att jag upptäckte att jag själv lärde mig orden lättare och blev inspirerad att gå djupare in i definitioner av dem när jag tecknade dem. Jag tänker mig att granskandet av bilder inte är det enda sättet att stimulera inlärning utan även själva bildskapandet.

Jag upplever det även som att bildminnet för mig fungerar bättre än ordminnet. För att knyta an till min ursprungliga tanke om att min upplevelse går hand i hand med omgivningens till viss del så tror jag att bilderna kan vara värdefulla för den grupp människor som är som jag. Oavsett om de exakt förklarar orden så tror jag att de hjälper till att hänga upp orden på något visuellt och greppbart. Dessutom ser jag det som att bilden har en möjlighet att uttrycka känslor på ett mer närvarande sätt än vad ord kan. Det som står mellan raderna men som är svårt att läsa där.

3.3 Reflektion över arbetsprocessen

Det var inte så lätt som jag hade trott att förklara orden. Jag trodde att jag skulle producera mer i kvantitet. Men började mer och mer att fokusera på några få ord. Med tanke på min målsättning är det inte så konstigt i och för sig. Jag hade inte mängden som mål utan själva illustrationerna. Detta har känts som en rimlig avgränsning och ordning.

Det som har varit mest lyckat i min process har varit att jag hela tiden lyckats behålla fokus och vetat vad det är jag håller på med praktiskt. Rent tankemässigt har det däremot varit lite mer flytande. Jag har skenat iväg mot nya resonemang hela tiden vilket har försvårat sammanställningen av resultat och slutsatser.

I ett framtida projekt tänker jag att jag ska dra lite mer slutsatser utifrån mina frågeställningar under projektets gång. I alla fall om det som här handlar om flera bilder. Jag har jobbat med bilderna parallellt och därför inte riktigt kunnat tillämpa vad jag lärt mig i en bild på nästa. Resultatet av detta har blivit att varje

bild har sina olika egenheter och slutsatser kopplade till sig. Men det finns inte en kronologisk utveckling från bild till bild att följa. Jag kan i och för sig se fördelarna med detta sätt att arbeta på. Jag har kunnat ha ett flöde som inte stannar för att jag fastnar i arbetet med en bild. Då har den kunnat ta en paus och jag har kunnat fortsätta med nästa.

3.4 Reflektion om hållbarhet

Jag ser det som att arbetet för upplysning och demokrati och att försöka få människor att förstå och reflektera är bra för ett mer hållbart samhälle i stort. Jag personligen har en vilja att förändra världen till det bättre och kommer därför förmodligen att kunna kommunicera det bättre ju mer jag utvecklar mitt sätt att förmedla mina tankar med hjälp av illustration som är mitt medium.

3.5 Framtiden

I framtiden skulle jag antingen kunna sälja affischer på beställning, då vem som helst kan få vilket ord den vill illustrerat och skickat till sig. Eller så skulle det kunna bli en ordbokshemsida, där man kan söka på ordet och få en bild. Eller en traditionell ordbok med en eller två bilder per uppslag som var min ursprungliga idé. Ett annat alternativ är att affischerna säljs som de är. Det skulle även kunna bli en mer öppen ordbok med olika kategorier av ord.

Något annat att fundera över för framtiden för att utveckla mitt bildspråk är att jobba med mer specificerade målgrupper. Nu har jag gjort min egen tolkning av orden med mitt bildspråk. Men vad skulle hända om jag bestämde mig för att rikta mig till en målgrupp utanför mig själv. Skulle jag kunna använda något av min förvärvade kunskap men med till exempel mer fotografiskt korrekta bilder?

Jag har även funderat över framtida forskning kring bilden som pedagogiskt verktyg och metod. Jag föreställer mig att det skulle gå att använda bilden som hjälp för att förstå och minnas saker i de flesta ämnen i skolan.

4 KÄLLFÖRTECKNING

Ordböcker och lexikon:

Bergman G, Adlerberth R & Selander (1966). *Svenska Duden bildlexikon*. Mannheim, Bibliographisches Institut AG.

Nationalencyklopedin (2010). *Polemik*. [www]. Hämtat från <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/kort/polemik>> 20 mars 2010.

SAOL (2006). Stockholm, Svenska Akademien. ISBN 13: 978-91-7227-419-8

Svenska ordboken (1997). Lund, Bokförlaget Gustava. ISBN 91-972587-84

Webbartiklar:

Dahlman, P. (2009). *Romaner som lever innanför huvudstadstullarna*. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/dnbok/romanerna-som-lever-innafor-huvudstadstullarna-1.1017671>> 26 mars 2010.

Fioretos, A. (2009) *Aase Berg: ”Uggla”*. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/dnbok/bokrecensioner/recension-aase-berg-uggla-1.997758>> 26 mars 2010.

Gardell, M. (2009) *Den yttersta ondskan – när tortyren återuppstod*. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/kultur-noje/essa/den-yttersta-ondskan-nar-tortyren-ateruppstod-1.995251>> 26 mars 2010.

Holmberg, J-H. (1980). *Science fiction: mot en ny romantik*. [www]. Hämtat från <http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/science-fiction-mot-en-ny-romantik_2852909.svd> 26 mars 2010.

Lindroth, J. (2004) *Eurocentrism, darwinism och kapitalism i OS*. [www]. Hämtat från <http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/eurocentrism-darwinism-och-kapitalism-i-os_158908.svd> 26 mars 2010.

Madestrand, B. (2009) *Sol LeWitt på Magasin 3, Stockholm*. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/kultur-noje/konstrecensioner/sol-lewitt-pa-magasin-3-stockholm-1.964488>> 26 mars 2010.

Nordli, K. (2009) *Drömmen om jästa safter från svenska vinfält*. [www]. Hämtat från <http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/drommen-om-jasta-safter-fran-svenska-vinfalt_4014687.svd> 26 mars 2010.

Petri, K. (2009). *Jakten på Wildes böcker*. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/dnbok/jakten-pa-wildes-bocker-1.820974>> 26 mars 2010.

Roth, H I. (2004) *Massan är klokare än du tror*. [www]. Hämtat från <http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/massan-ar-klokare-an-du-tror_178029.svd> 26 mars 2010.

Skawonius, B. (2009) *Manlig maktkamp*. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/kultur-noje/scen/maktkamp-1.944756>> 26 mars 2010.

Strage, F. (2009) ”*The hurt locker*”. [www]. Hämtat från <<http://www.dn.se/kultur-noje/filmrecensioner/the-hurt-locker-1.1007223>> 26 mars 2010.

Åberg, A. (2010) *Grateful Dead älskar illegala konsertskivor*. [www]. Hämtat från <http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/grateful-dead-alskar-illegala-konsertskivor_4238109.svd> 26 mars 2010.